

Fråga om det förelåg förutsättningar för att avsluta en s.k. barnavårdsutredning

AA och BB har fyra gemensamma barn, CC, född 1985, DD, född 1987, EE, född 1990, och FF, född 1992 (samtliga namn på familjemedlemmarna är fingerade). Familjen var fr.o.m. mitten av 1980-talet aktuell hos socialtjänsten i Västerås kommun under olika tidsperioder. Kontakten gällde främst ekonomiskt bistånd. Under 1990-talet blev det även aktuellt med en hemterapeut som bl.a. hjälpte familjen att planera ekonomin. Vidare förekom det anmälningar från polis, fastighetskontor och grannar om brister i hemmiljön. Vid ett hembesök tillsammans med polisen år 1995, fann socialjouren att bostaden var i ett bedrövligt skick. Misären i huset och i familjen var, enligt socialjourens rapport, bland det grövsta som socialtjänstemännen och polismännen hade upplevt.

Familjen flyttade från Västerås kommun till Surahammars kommun sommaren 1997. I november 1997 kontaktade familjen Socialnämnden i Surahammars kommun och familjen beviljades ekonomisk hjälp. Den 1 maj 1998 totalförstördes den lägenhet som familjen bebodde på grund av brand. I samband därmed erhöll familjen akut hjälp av Socialnämnden i Surahammars kommun. Därefter var det från socialnämndens sida aktuellt med ekonomiskt bistånd samt råd- och stödkontakter. Efter en anmälan genomfördes även s.k. barnavårdsutredningar angående DD:s och FFs förhållanden. Familjen flyttade till Västerås kommun i december 1999. Efter anmälningar inledde Individ- och familjenämnden i Västerås kommun barnavårdsutredningar beträffande samtliga barn.

I en anmälan framförde polisinspektören GG och polisassistenten HH klagomål mot Individ- och familjenämnden i Västerås kommun och Socialnämnden i Surahammars kommun. Klagomålen avsåg sammanfattningsvis underlåtenhet att vidta åtgärder till skydd för familjens barn. Enligt anmälarnas mening stred de sociala myndigheternas agerande mot gällande lagstiftning. Till anmälan hade fogats en promemoria där händelser och andra omständigheter kring familjen hade nedtecknats jämte kopior av handlingar som promemorian hänvisade till, bl.a. anteckningar förda av fastighetsägare, promemorior upprättade av Polismyndigheten i Västmanlands län, Näpo Väst, och två protokoll från

lägenhetsinspektion genomförd av miljö- och hälsoskyddsförvaltningen i Västerås kommun på grund av klagomål mot dålig lukt i lägenhet.

Utredningen inriktades på vad som hade förekommit under de senaste två åren från den dag anmälan inkom till JO.

Inledningsvis infordrades de aktuella personakterna från Individ- och familjenämnden i Västerås kommun och Socialnämnden i Surahammars kommun. Därefter anmodades respektive nämnd att inkomma med utredning och yttrande.

Socialnämnden i Surahammars kommun hänvisade till ett tjänstemannautlåtande, upprättat av områdeschefen JJ och socialsekreteraren KK. För egen del anförde socialnämnden följande.

I utredningen framgår att Individ- och familjeomsorgen har med alla möjliga frivilliga insatser försökt att stötta och hjälpa familjen i sin situation. Olika insatser och bistånd har också beviljats genom åren under tiden de varit aktuella i Surahammar.

Under tiden familjen vistades i Surahammar har det ej inkommit några anmälningar jml 71 § SoL trots att de fyra barnen varit inskrivna i skola och barnomsorg och inom skilda rektorsområden.

I tjänstemannautlåtaudet anfördes följande.

Bakgrund

Familjens första kontakt med Individ- och familjeomsorgen i Surahammars kommun var när de ansökte om ekonomiskt bistånd. Familjen har uppburit försörjningsstöd i form av utfyllnad upp till gällande socialbidragsnorm fram till den tidpunkt då de avflyttade till Västerås 991201.

Under perioden har familjen erhållit 7 418:- enl SoL 6g §, 33 §, 1 811:- är ej återbetalat. Familjen har även erhållit 46 156:- jml SoL 6g § under ovanstående period. Paret separerade 990209 och akten delades.

Familjen BB o AA hyrde en bostad i ett gammalt trähus i /.../, Surahammars kommun. 980501 brann vissa delar av fastigheten ner och den lägenhet som paret hyrde totalförstördes. Samma dag kontaktades familjen av socialtjänsten i Surahammar som såg till att paret och deras barn erhöi akut hjälp i sin situation.

980505 gjordes på nytt hembesök hos familjen som tillfälligt fått låna bostad av en bekant. Vid besöket framkom att paret ej hade någon som helst försäkring varför det samma dag beslutades om ekonomiskt bistånd till familjens akuta behov av kläder, möbler och hemutrustning.

990127 meddelar AA att BB har lämnat henne och barnen och att hon inte kände till var han befann sig.

990209 beviljas AA bistånd jml 6g § SoL i form av stödsamtal p g a psykisk ohälsa och en kontakt etableras med Centralens arbetsrehabilitering i Surahammar för att AA ska få möjlighet att påbörja någon form av sysselsättning.

990323 beviljas BB bistånd jml SoL 6g § i form av råd och stödsamtal.

990401 erhåller BB lägenhet i samma trapphus som AA och barnen bor i.

990415 inkommer anmälan om att det luktar från AA:s lägenhet. Miljökontoret har då redan gjort bedömningen att det inte är en sanitär olägenhet.

990419 åker socialsekreterare KK hem till AA på ett spontant besök. KK tillkallar tf områdeschef LL p g a att lägenheten ej är beboelig. Det fanns ej möbler och det var mycket smutsigt i hela lägenheten. Familjen beviljas omgående bistånd i form av att

en personal från Individ- och familjeomsorgen ska hjälpa familjen att städa och få ordning i hemmet så att det blir ett hem som barn kan vistas i.

990512, 990521 samt 990526 söker socialsekreterare KK kontakt med BB och AA vid bostaden i Ramnäs men utan resultat. Under kvällen 990526 åker KK till den bondgård där BB tidigare berättat att han arbetar och finner där familjen boende i husvagn. Ut kommer överens med familjen om ett hembesök i Ramnäs två dagar senare. Vid hembesöket är bostaden i god ordning. Ett nytt hembesök görs 990608 och även då är bostaden välordnad.

Inför sommarlovet meddelade AA att hon och barnen inte skulle vistas i Ramnäs under sommaren och därför inte behövde hjälp i hemmet. Efter sommaruppehållet återupprättades aldrig någon kontinuerlig kontakt mellan personalen och AA. AA var inte hemma på avtalade tider eller så öppnade hon inte dörren vid besöken.

Under augusti–september har handläggare vid Individ- och familjeomsorgen kontakt med BB och AA med anledning av att AA funderar på en flytt från Ramnäs.

990920 kontaktas Individ- och familjeomsorgen av AA:s hyresvärd med anledning av klagomål om lukt i trapphuset.

991014 söker socialsekreterare KK familjen i Ramnäs utan resultat. Vid ett besök vid bondgården i /.../ framkommer att BB ej kommit till sitt arbete de senaste dagarna och att hans anställning kommer att upphöra.

991025 inkommer från socialjouren i Västerås en barnavårdsanmälan avseende DD och FF. Utredning påbörjades omgående. I utredningarna framkommer det att socialtjänsten har vidtagit åtskilliga åtgärder för att stärka föräldrarnas förmåga att ta hand om barnen.

När socialsekreterare KK får telefonkontakt med BB 991025 uppger denne att han har flyttat till Västerås och även erhållit ett arbete där. BB uppger även att AA har lägenheten kvar i Ramnäs men att hon kommer att flytta till Västerås. BB säger att AA och barnen kommer att vistas i Västerås i en lånad lägenhet i avvaktan på en egen lägenhet.

991028 gör socialsekreterare KK tillsammans med områdeschef JJ ett oanmält besök hos familjen vid Erikslundsområdet i Västerås. BB och AA uppger att de båda bor i Västerås nu och att socialtjänsten i Surahammar inte har med dem att göra mer.

991029 kontaktar socialsekreterare KK Individ- och familjeomsorgen i Västerås, område Hammarby-Råby att familjen befinner sig i husvagn på Erikslund och att de kommer att flytta till Västerås permanent.

991116 gör KK ett nytt oanmält besök hos familjen i Västerås. Varken AA eller barnen befinner sig på området. BB uppger att AA fått kontrakt på en lägenhet.

991124 träffar Individ- och familjeomsorgens handläggare AA på socialkontoret i Surahammar. AA uppvisar ett hyreskontrakt och berättar hur hon ordnat med barnens skolgång. AA får ett erbjudande om hjälp med att etablera kontakt med socialtjänsten i Västerås men avböjer detta.

Sammanfattning:

Individ- och familjeomsorgen i Surahammars kommun har med alla möjliga frivilliga insatser försökt att stötta och hjälpa familjen i sin situation. Olika insatser och bistånd har beviljats genom åren som de varit aktuella i Surahammar.

Handläggare har haft kontinuerlig kontakt med båda föräldrarna och sökt dem då de ej infunnit sig på avtalade tider. Många försök har gjorts för att hitta familjen då de vid upprepade tillfällen bara försvunnit utan att meddela sig, handläggaren har inte gett sig i sitt sökande utan har alltid funnit familjen på de olika platser de bott förutom sitt hem.

När handläggaren fick kännedom om att familjen befann sig i en husvagn på Erikslundsområdet i Västerås togs en kontakt med Individ- och familjeomsorgen i Västerås vilket framgår av journalanteckning 991029. Handläggaren förmedlade var

familjen befann sig och att denna inte ville ha vidare kontakt med Individ- och familjeomsorgen i Surahammar.

Handläggaren har även erbjudit familjen att hjälpa till med att etablera en kontakt med Individ- och familjeomsorgen i Västerås.

Vid sista kontakten med familjen då de flyttat till Västerås bedömde områdeschef och handläggare att när familjen inte ville ha kontakt eller hjälp från Individ- och familjeomsorgen i Surahammar samt att de uppvisat ett hyreskontrakt på lägenhet i Västerås och varit i kontakt med skolor i Västerås fanns det inte någon möjlighet att fortsätta att arbeta med familjen utifrån att de vistades i annan kommun.

Utredningen daterad 991129 upprättades utifrån den anmälan som inkom till Individ- och familjeomsorgen 991026. Som framgår av utredningen gör handläggaren bedömningen att AA och BB har förståelse för att de måste ordna boendesituationen för sig och sina barn. AA uppvisar även ett hyreskontrakt på en lägenhet i Västerås. AA och BB visade april -99 att de har förmåga att reda upp sin situation. Vid hembesök 990421, 990528, 990608 är familjens bostad välstädad och även i övrigt utan anmärkning.

Under familjens vistelse i Surahammars kommun har det ej inkommit några anmälningar jml 71 § SoL trots att de fyra barnen varit inskrivna i skola och barnomsorg i skilda rektorsområden.

Socialnämndens samlade bedömning är att ett tillräckligt underlag fanns för att avsluta den öppnade utredningen.

Individ- och familjenämnden i Västerås kommun antog ett tjänstemannautlåtande, upprättat av enhetschefen MM, som sitt remissvar till JO. I remissvaret anfördes följande.

Individ- och familjenämnden har i en remiss från Riksdagens ombudsmän anmodats att inkomma med utredning och yttrande över vad som framförs i GG:s och HH:s anmälan till JO, gällande tiden från början av januari (2000, JO:s anm.) till inledningsskedet av pågående utredningar.

Utredning

Familjen består av föräldrarna AA och BB, deras gemensamma barn CC, 15 år, DD, 13 år, EE, 10 år och DD, 8 år. Familjen återkom till Västerås från Surahammar i december 1999. Första hyran bekostades av Surahammars kommun, någon information i ärendet lämnades inte trots att familjen varit aktuella inom socialtjänsten. Tidigare kännedom i Västerås gällde oro för barnen p g a miserabla förhållanden i bostäderna och bristande hygien.

Ärendet aktualiserades formellt 2000-02-02 genom anmälan om missförhållanden från hyresvärden. Det var mycket smutsigt i lägenheten, s g s inga möbler eller sängkläder, ren misär. Enligt hyresvärden kontaktades konsulent NN i början av januari, vilket måste vara en missuppfattning då NN inte var i tjänst. Anmälan kan ha gjorts tidigast 17 januari. Rutinen är den att anmälningar aktualiseras omedelbart, även om utredning inleds efter bedömning i varje enskilt fall.

På Vallby-Västra förstaden finns sedan länge regelbunden samverkan mellan konsulent inom Individ och familj och skolsköterskan på området. Skolpsykolog och skolsköterska besökte familjen i hemmet 25 januari och diskuterade då remiss till Barn- och ungdomspsykiatri, och att familjen skulle söka hjälp vid Individ och familj. Familjen erbjöds tid hos konsulent 4 februari. Återbud p g a sjukdom, varför ny tid bokades 9 februari. Familjen uteblev, skolsköterskan gjorde då en formell anmälan till Individ och familj. Enligt skolsköterskan var det spartanskt i lägenheten, luktade illa och många djur. Barnen var smutsiga och illa klädda men ingen oro förelåg för mathållningen då de följde sina viktkurvor. Skolsköterskan hade inte hört något om att barnen utsatts för våld eller hot om våld. Hon uppgav vidare att det finns en värme och vilja hos föräldrarna att göra det bra för sina barn. Ärendet fördelades till handläggare 20 februari, som hade första mötet med föräldrarna 23

februari. De informerades då om vår utredningsskyldighet enligt socialtjänstlagen. Därefter har mycket tät kontakt hållits med familjen.

Familjen avhystes från bostaden 22 mars och erbjöds då jourlägenhet. Familjen avböjde och ordnade själva tillfälligt boende hos bekanta i en villa ca 500 meter från socialkontoret. Ytterligare åtgärder från Individ och familjs sida diskuterades, men jag gjorde bedömningen att något skäl för ett omedelbart omhändertagande inte förelåg. Barnen hade tak över huvudet, inga signaler om misshandel eller missbruk förelåg. Individ och familj hade kontinuerlig kontakt med familjen och möjlighet till kontroll. 20 april flyttade familjen till en lägenhet kontrakterad av Individ och familj. Familjen har stöd 3 dagar per vecka, 6 timmar av en särskilt rekryterad personal som har stor erfarenhet av att arbeta i familjer. Under veckosluten gör socialjouren hembesök hos familjen. Insatserna skall i första hand pågå tills utredningarna är avslutade.

Bedömning

Då en anmälan gällande barn och ungdom tas emot är rutinen att ärendet aktualiseras omedelbart, vilket sannolikt skedde 2 februari. Har hyresvärden haft någon kontakt med konsulent var det tidigast 17 januari och då på ett sådant sätt att det inte uppfattades som en anmälan om att barn för illa. Utredningen inleddes 23 februari, vilket möjligen kan bedömas vara något sent men det skall då tas i beaktande att försök hade gjorts att etablera kontakt med familjen redan 4 februari. Detta finns inte dokumenterat i journalanteckningar men det framgår av referenssamtalet med skolsköterskan.

Det har övervägts om barnen skulle omhändertas akut mot föräldrarnas vilja. Bedömningen är att det finns värme och omtanke om barnen hos föräldrarna, inget missbruk eller misstanke om fysisk eller psykisk misshandel.

Anledning till oro handlar om misär, dålig hygien, mathållning m.m. Inget barn skall behöva leva under sådana omständigheter, men det är brister hos föräldrarna som går att åtgärda med mycket stöd. Jag bedömde att barnen åsamkades minst skada om hygien, klädhållning, ordning och reda kunde tillförsäkras dem under utredningstiden utan att de skildes från föräldrarna.

Enligt min bedömning har inga felaktigheter begåtts vid handläggningen av ärendet.

GG och HH yttrade sig över remissvaren. Till yttrandet fogades ett videoband och fotografier.

I ett beslut den 27 mars 2002 anförde *JO André* följande.

Inledning

Den 1 januari 2002 trädde en ny socialtjänstlag i kraft (2001:453). I förevarande ärende behandlas händelser och omständigheter som ägde rum under den tid socialtjänstlagen (1980:620) var gällande och i remissvaret från Socialnämnden i Surahammars kommun har hänvisats till den lagen. Jag har emellertid valt att här hänvisa till den nya socialtjänstlagen, som – i de avseenden som behandlas i det följande – inte har inneburit någon förändring i sakligt hänseende.

Innan jag behandlar sakfrågorna i ärendet vill jag upplysa om att JO, enligt de regler som gäller för JO:s verksamhet, normalt inte skall utreda händelser eller förhållanden som ligger mer än två år tillbaka i tiden om det inte finns särskilda skäl för det. Något sådant skäl föreligger inte varför jag endast upplysningsvis kommer att beröra en del av det som inträffade före den 4 april 1998, dvs. mer än två år innan anmälan inkom till JO. Någon bedömning av handläggningen under den tiden kommer jag däremot inte att göra.

Några upplysningar om vad som har inträffat i tiden efter det att remissvaren upprättades har inte inhämtats. Mina uttalanden omfattar därför endast tiden fram till den dag anmälan inkom till JO.

Rättsliga utgångspunkter

Socialnämnden skall enligt 5 kap. 1 § socialtjänstlagen verka bl.a. för att barn och ungdomar växer upp under trygga förhållanden. Nämnden skall i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Av 11 kap. 1 § socialtjänstlagen följer att socialnämnden utan dröjsmål skall inleda en utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Vid en utredning om socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd eller stöd får nämnden – enligt 11 kap. 2 § socialtjänstlagen – för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. En barnavårdsutredning kan följaktligen bedrivas utan vårdnadshavarens samtycke men utgångspunkten bör alltid vara att utredningen skall genomföras i samförstånd med vårdnadshavaren.

Som regel kan socialnämnden i samverkan med vårdnadshavaren ge barnet det stöd och den hjälp som barnet behöver. Kan samförstånd inte nås har socialnämnden i vissa fall möjlighet att gå in vid sidan av vårdnadshavaren eller i dennes ställe och med sådana befogenheter att barnets behov av skydd kan tillgodoses. Regler om detta finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Tvångsvård enligt den lagen meddelas i första hand av länsrätten efter ansökan av socialnämnden. Socialnämnden har också, enligt 6 § LVU, under vissa förutsättningar möjlighet att omhänderta den unge i avvaktan på länsrättens beslut om vård.

Socialnämnden i Surahammars kommun

Vid en genomgång av handlingarna i personakten och remissvaret kan jag konstatera att det fanns flera klara indikationer på att familjen behövde hjälp och stöd från socialnämndens sida under den tid de bodde i Surahammars kommun. Av journalanteckningarna framgår det att såväl AA som BB erhöll bistånd i form av råd- och stödkontakt och att handläggaren lade ned mycket arbete för att upprätthålla denna kontakt. Därutöver beviljades bl.a. bistånd i form av stödinsatser i hemmet vid två tillfällen per vecka, efter att nämnden – på grund av en anmälan från fastighetsägaren – vid ett hembesök den 19 april 1999 uppmärksammat att familjen levde under sociala förhållanden som betecknades som misär. I anslutning därtill upprättades också en individuell plan för råd- och stödkontakten med AA.

Av utredningen framgår emellertid att det under vissa tidsperioder inte var möjligt att få kontakt med familjen och man får, vid en genomgång av handlingarna, ett tydligt intryck av att familjen vid vissa tillfällen var klart avvisande till kontakt

med socialnämnden, trots att det fanns behov av stöd och hjälp från den. Att det fanns ett sådant behov framgår bl.a. av den bedömning som gjordes i samband med det ovan nämnda hembesöket den 19 april 1999, fortsatta klagomål avseende lukt i lägenheten, oro för barnens situation, oklarheter kring familjens boende under vissa tidsperioder och rapport från skolan om brister i DD:s hygien och om smutsiga kläder.

Jag övergår till att främst behandla socialnämndens agerande i samband med vad som framkom vid hembesöket den 19 april 1999 och i anledning av den anmälan som inkom den 26 oktober 1999.

Av utredningen framgår det med all önskvärd tydlighet att förhållandena i hemmet den 19 april 1999 var sådana att det rent allmänt framstår som otänkbart att låta barn bo i en sådan miljö. Av journalanteckningarna framgår det att AA uppgav att hon och barnen bodde i lägenheten. Med anledning av vad som framkom hade socialnämnden att ta ställning till flera olika frågor rörande behovet av insatser för barnen. Enligt min mening låg det nära till hands att överväga ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). I den delen framgår emellertid av utredningen att vissa åtgärder sattes in på frivillig väg. JO brukar vara återhållsam med att uttala sig i frågor som ytterst grundar sig på överväganden i det enskilda fallet. Vad som har framkommit föranleder mig inte att göra något undantag från denna princip när det gäller frågan om socialnämnden borde ha ingripit med tvång.

Även om nämnden fann att det inte förelåg skäl att ingripa med tvångsåtgärder enligt LVU, måste förhållandena i hemmet ha föranlett flera frågor rörande AA:s och BB:s möjligheter att ta hand om barnen på ett godtagbart sätt. Det fanns anledning att försöka klarlägga vad som var orsaken till missförhållandena i lägenheten. Vidare hade nämnden skäl att fråga sig hur barnen hade påverkats av missförhållandena och om de hade något behov av stöd i olika hänseenden. Det var följaktligen uppenbart att det förelåg en skyldighet för socialnämnden att inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen för att bedöma såväl barnens behov som föräldrarnas omsorgsförmåga och möjlighet att tillgodose barnens behov. I en sådan utredning hade det ålegat socialnämnden att höra föräldrarna och ta ställning till om något eller några av barnen skulle höras. Vidare hade det varit naturligt att kontakta barnens skolor och Individ- och familjenämnden i Västerås kommun jämte eventuella andra myndigheter och referenspersoner som hade uppgifter av värde för utredningen. I en sådan utredning hade framkommit bl.a. att den misär som rådde i lägenheten den 19 april 1999 inte var en engångshändelse utan en upprepning av vad som tidigare hade inträffat. Denna uppgift hade givetvis varit central för nämndens fortsatta handlande.

Av handlingarna framgår det att socialnämnden hade fortsatt kontakt med familjen i tiden efter hembesöket den 19 april 1999. Denna kontakt kunde emellertid inte ersätta en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen och de särskilda bestämmelserna i 11 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Den 26 oktober 1999 inkom en anmälan från socialjouren i Västerås kommun. Enligt denna hade personal från affären Barnens Hus kontaktat socialjouren. Socialjouren hade den 22 oktober 1999 nedtecknat följande.

En kvinna, OO, anställd vid leksaksaffären Barnens Hus på Erikslund ringer och omtalar att hon uppmärksammat två barn som befunnit sig i och utan affären sedan kl. 11.30 idag. Barnen är smutsiga och hungriga och vill inte tala om var de bor. Flickan är 7 år och heter DD och FF är 4 år. De har fått varsin smörgås av personalen på leksaksaffären vilket de med tvekan tog emot. Men DD sa sedan att det nog är bäst att ta smörgåsen för mamma kommer inte förrän senare ikväll och hämtar dem. Barnen var för ett par dagar sedan i och utanför affären. Flickan slår och sparkar och skriker åt sin lillebror när hon vill att han ska gå ut ur affären.

Vi åker ut till Erikslund och träffar barnen utanför affären. De är smutsiga och inte särskilt varmt klädda. De vet inte var mamma och pappa har åkt och heller inte när de tänker komma och hämta dem. Barnen uppger att de brukar vara vid affären ibland. De berättar att de bor i Ramnäs nu. Vi erbjuder barnen att komma och sitta i vår bil men de vill inte och går iväg för att se om mamma har kommit. Vi frågar barnen om de är hungriga och lovar att åka till Mc Donalds och köpa något åt dem. När vi återvänder är barnen inte kvar. Vi får veta av personal på leksaksaffären att mamman varit in och frågat efter barnen. Då personalen påpekat att barnen varit där hela dagen säger mamman ”Be dem gå hem nästa gång de kommer”.

Lördagen den 23/10 kl. 15.00 ringer återigen personal från Barnens Hus och omtalar att barnen varit där sedan kl. 11.00. Pojken har ingen jacka på sig. För övrigt är barnen klädda som igår och de är mycket smutsiga. Flickan har berättat att mamma arbetar och sagt att hon är 12 år och lillebror 7 år. Vi åker ut och tittar efter barnen när kl. är ca 15.30. Då finns barnen inte kvar i området. Via polisen får vi fram familjens adress samt personnummer.

I en jourrapport från socialjouren i Västerås kommun den 24 oktober 1999 hade nedtecknats följande.

OO, Barnens Hus har ringt och sökt oss. Ringer upp och pratar med en annan av personalen. Barnen finns på nytt i varuhuset och dess närhet. Enligt uppgift från ngn annan skall barnen bo tillsammans med pappan i en husvagn på ett ”skrotområde” mitt emot möbelaffären Mio. Personen hade sett barnen gå därifrån idag.

Vi åker ut till området där husvagnen står ca kl. 18.15. En man synbart berusad kommer ur husvagnen och vi ser en kvinna och en stor schäfer inne i vagnen. Vi bedömer att mannen inte är BB varför vi lämnar området. Vi antecknar reg.nr på den bil som står parkerad vid husvagnen [registreringsnummer]. Vi åker ca 19.30 ut till Ramnäs för att besöka familjen och prata om uppgifterna vi har fått under helgen. Ingen öppnar när vi ringer på och det är mörkt i lägenheten. Via polisen får vi sedan reda på att bilen tillhör BB.

Uppgifterna från socialjouren föranledde nämnden att inleda utredningar enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen beträffande DD och FF. I utredningarna kontaktade socialnämnden barnens skolor och erhöll därvid uppgift om att alla fyra barnen var frånvarande och hade anmälts sjuka av fadern. Därefter genomfördes ett oanmält hembesök vid familjens husvagn på Erikslundsområdet. BB uppgav då att AA och barnen lånade en lägenhet i Västerås och att han själv bodde i husvagnen. Han uppgav även att familjen hade tillgång till både dusch och telefon och att det fanns värme i husvagnen. Enligt BB gick det ingen nöd på barnen. Vid ett nytt hembesök uppgav BB att AA hade erhållit ett hyreskontrakt på en lägenhet i Västerås. Utredningarna avslutades den 15 december 1999 utan ytterligare åtgärd. I bedömningen anfördes bl.a. följande.

Undertecknad bedömer efter de samtal som förts med AA och BB att de nu har förståelse för att husvagnsboende inte är en acceptabel boendesituation för barnen. AA har nu erhållit kontrakt på en lägenhet i Västerås och har därför möjlighet att åter ge barnen ett ordnat boende. Undertecknad bedömer att även om BB, AA och barnen under vissa perioder kan ha behov av ett visst stöd så kan det ske genom frivilliga insatser. Undertecknads bedömning är att den aktuella anmälan ej skall föranleda vidare åtgärder från individ- och familjeomsorgen Surahammar.

Det förelåg vid tidpunkten för anmälan även andra färskta uppgifter hos socialnämnden angående bl.a. brister i DD:s hygien under skoltid, oro för CC:s skolsituation och klagomål om lukt från familjens lägenhet. Mot bakgrund av dessa uppgifter, sammantagna med den kännedom om familjen som socialnämnden då hade, var nämnden skyldig att inleda utredningar även beträffande CC:s och EE:s förhållanden. Utredningarna beträffande samtliga barn borde ha utförts med sådan omsorg att de, i enlighet med vad jag har anfört ovan, belyste såväl barnens behov som föräldrarnas omsorgsförmåga och möjlighet att tillgodose barnens behov. Eftersom utredningarna beträffande DD och FF inte kan anses belysa familjens förhållanden på ett tillfredsställande sätt, är det svårt att bilda sig en klar uppfattning om vilka åtgärder som kunde ha blivit aktuella från nämndens sida.

Med utgångspunkt i vad Socialnämnden i Surahammars kommun kände till vid den tidpunkten måste det ha stått klart att familjen var i behov av fortsatt stöd och hjälp. Nämnden borde därför inte ha avslutat utredningarna beträffande DD och FF med ett konstaterande att familjen hade fått en bostad i Västerås kommun. Under alla förhållanden borde socialnämnden, i första hand efter samråd med föräldrarna, ha tagit kontakt med Individ- och familjenämnden i Västerås kommun för att förvissa sig om att nämnden i Västerås kommun hade kännedom om att familjen hade flyttat till Västerås och uppmärksammat den nämnden på familjens påtagliga behov av stöd och hjälp. Ett sådant samarbete hade ytterst kunnat ske även mot vårdnadshavarens vilja i enlighet med bestämmelserna i 11 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Det är med stor förvåning jag kan konstatera att Socialnämnden i Surahammars kommun inte vid något tillfälle ansåg att det förelåg skäl att inleda utredningar angående samtliga barns förhållanden. Jag ser med visst allvar på bristerna i nämndens handläggning.

Individ- och familjenämnden i Västerås kommun

När det gäller Individ- och familjenämnden i Västerås kommun kan jag konstatera att en utredning beträffande samtliga barn inleddes efter att tre anmälningar hade inkommit. Nämnden hade kännedom om vad som hade förekommit i familjens tidigare kontakter med socialtjänsten i Västerås. Utredarna inhämtade även information från socialnämnden i Surahammars kommun. Familjens tidigare mönster upprepades efter återflyttningen till Västerås. Som exempel kan nämnas att kommunens miljö- och hälsoskyddsförvaltning vid en inspektion den 18 februari 2000 fann att familjens lägenhet var förorenad och i omedelbart behov av sanering. Vidare kan nämnas en promemoria från Näpo Väst, Polismyndigheten i Västmanlands län, den 28 februari 2000, av vilken framgick att DD och FF hade snattat och att de i samband därmed berättade att föräldrarna hade åkt till ett stall

med de andra barnen. Barnen var dåligt klädda för årstiden och kläderna var trasiga och smutsiga. De hade, enligt promemorian, ingen nyckel till lägenheten och hade blivit uppmanade att gå till någon kamrat för att äta om de blev hungriga.

Av remissvaret framgår det att ett akut omhändertagande enligt 6 § LVU under utredningstiden övervägdes. Som jag har nämnt tidigare brukar JO vara återhållsam med att uttala sig i frågor som ytterst grundar sig på överväganden i det enskilda fallet. Vad som har framkommit föranleder mig inte att göra något undantag från denna princip i förevarande fall.

Jag finner inte skäl att kritisera handläggningen vid Individ- och familjenämnden i Västerås kommun under den granskade tidsperioden.